ויאמר אליהו

שמועסן, און חיזוק ווערטער
אין אמונה און בטחון, און נאך
אויף די וואכעדיגע פרשה

ערב שב"ק פרשת
וישלח
יז' כסלו
שנת תשפ"ז

אין אידיש

מאת הרב **אלי' מאיר סמיט** שליט"א

♦ ביהמ"ד תוס' יו"ט ירושלים 347.897.9968 | 058.323.1459 ♦

א איד דארף זיך גארנישט שרעקן – דער בטחון אליין ברענגט די ישועה אין יעדן מצב!!!

דער פירוש פון בטחון, איז די זיכערקייט אז די ישועה איז דא

עס שטייט אין אונזער פרשה (בראשית לד, כה): וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר.

דער הייליגער שבט סופר זי"ע (געברענגט אין שערי שמחה) איז מסביר, אז פון דעם וואס מיר זעהן אז שמעון און לוי זענען געקומען אויף'ן שטאט 'בטח', לערנען מיר זיך ארויס וואס עס איז דער פליכט פון א מענטש אין מצווה פון בטחון: ער זאל זיך פארלאזן אויפן אייבערשטן בשלימות, ביז ער איז גאנץ און זיכער אז די ישועה איז דא, און ממילא בארואיגט ער זיך, און אזוי ארום איז ער זוכה צו יישוב הדעת, כאילו די ישועה איז שוין טאקע דא. דאס איז נישט נאר געזאגט געוואורן אויף אן עת צרה. אויך ביי אלע אנדערע געברויכן פון א מענטש, אין זיין טאג טעגליכע לעבן, אויב א מענטש פארלאזט זיך אויפן אייבערשטן, וואס קען איהם פערזענליך און פארשטייט צו זיינע באדערפענישן, וועט ער זוכה זיין אז מען זאל איהם געבן פון הימל אלעס וואס ער דארף, מיט רואיגקייט און מיט א ברייטקייט.

אזוי איז ער אויך מסביר דעם פסוק (תהלים כב, ה) בְּךָ בָּטְחוּ אֲבֹתֵינוּ בָּטְחוּ וַתְּפַלְּטֵמוֹ. לכאורה דארף מען פארשטיין, פארוואס שטייט צוויי מאל 'בָּטְחוּ'? נאר דער פסוק וויל אונז ווייזן ווי שטארק עס איז געווען דער בטחון פון אונזערע עלטערן. זיי זענען געווען אזוי זיכער אז דער אייבערשטער וועט זיי העלפן, אז אין זייערע אויגן איז עס שוין געווען 'וַתְּפַלְּטֵמוֹ', ווי דער אייבערשטער וואלט זיי שוין געראטעוועט.

ווייל דאס איז דער עיקר בטחון, אזוי ווי מקען פארשטיין פונעם לשון 'בטח': ער ווייסט זיכער אז דער אייבערשטער וועט איהם העלפן. אבער ווער עס האפט נאר צום אייבערשטן, און אין הארץ האט ער מורא אז אפשר וועט דער אייבערשטער נישט ערפילן זיין רצון, דאס איז נאכנישט קיין גאנצער בטחון.

און אזוי איז געווען ביי די צוויי קינדער פון יעקב אבינו. זיי זענען געקומען אויף די שטאט שכם 'בטח', אן קיין שום פחד און מורא אין הארץ, ווייל זיי האבן זיך פארלאזט אויפן אייבערשטן, און דייקא וועגן דעם האט דער אייבערשטער געטוהן פאר זיי נסים, וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר.

ענדליך צו דעם זאגט דער הייליגער בן איש חי זי"ע (החיים והשלום אויף תהלים, שם), ער איז מסביר וואס עס שטייט דארט אינעם קומענדיגן פסוק (שם, ו) בְּךָ בָּטְחוּ וְלֹא בוֹשׁוּ. עס איז דא א מענטש וואס פארלאזט זיך אויפן אייבערשטן אז ער וועט איהם טוהן א נס, אבער ער דערציילט עס נישט פאר אנדערע, ווייל ער שעמט זיך, טאמער וועט ער נישט זוכה זיין צום נס. מיט דעם ווייזט ער אליין אז זיין בטחון איז נישט בשלימות. באמת דארף א מענטש זיך פארלאזן אויפן אייבערשטן מיטן גאנצן הארץ, ביז ער שעמט זיך נישט שוין יעצט מפרסם צו זיין דעם נס. אזוי ווי דער פסוק זאגט 'בְּךָ בָּטְחוּ וְלֹא בוֹשׁוּ'.

דער בן איש חי ברענגט אויף דעם א מעשה מיט רבינו משה גלאנטי זי"ע. איין יאר איז געווען א שווערע עצירת

> ווארף ארויף אלעס אויפן אייבערשטן, זאלסט נישט קארגן און זאלסט דיך גארנישט זארגן. ווייל דאס איז די סגולה פון בטחון: דער אייבערשטער טוט דעם רצון פון א מענטש וואס פארלאזט זיך אויף איהם מיטן גאנצן הארץ, און ער גיבט איהם אלעס וואס ער דארף, אין יעדן ארט און אין יעדע צייט, אפילו ער איז נישט קיין צדיק

גשמים. דער ווינטער איז געוואורן ווי זומער, קיין טראפ רעגן האט זיך נישט אנגעזעהן, און דער אידישע יישוב אין ארץ ישראל האט געלעכצעט נאך אביסל וואסער.

האט דער מהר"ם גלאנטי צוזאמגערופן דעם גאנצן ציבור צו אן עצרת תפילה ביים קבר פון שמעון הצדיק, און ער האט זיי אנגעזאגט מיטצוברענגען זייערע מאנטלען, כדי זיך צו באשיצן פונעם רעגן וואס וועט זיי כאפן אויפן וועג אהיים. און אזוי איז טאקע געווען: דער גאנצער עולם האט זיך צאמגענומען, און אראפגעלאזט א דאווענען, און איינגעריסן ביים אייבערשטן אז ער זאל זיך דערבארעמען אויף זיינע ידישע קינדערליך, און דער רבוש"ע האט צוגעהערט זייער געשריי, און באלד האבן זיך געעפנט די הימלען און א שטארקער רעגן האט זיך אראפגעלאזט. ווען זיי זענען אהיימגעגאנגען פון דאווענען, האבן זיי שוין געדארפט זיך צואיילן וועגן דעם שטארקן גאס.

אזוי שטארק איז געווען זיין בטחון: ער האט נישט מורא געהאט אז ער קען ח"ו ווערן צו שפאט און צו געלעכטער פאר אלעמענס אויגן, ווייל ער איז געווען זיכער אז דער אייבערשטער וועט זיך ציהערן צו די תפילות פון כלל ישראל.

דער בטחון אליין איז דאס וואס ברענגט די ישועה

און דער אמת איז, אז דער בטחון אליין דאס איז וואס עס ברענגט די ישועה. געט נאר א קוק אויף דעם נוסח וואס די אנשי כנסת הגדולה האבן מתקן געווען אין שמונה עשרה: "ולא נבוש כי בך בטחנו". דאס הייסט, דער בטחון איז די סיבה פארוואס מיר וועלן נישט פארשעמט ווערן.

וואונדערליכע ווערטער שרייבט רבי חיים קניבסקי זצ"ל אין זיין ספר ארחות יושר (ערך פחד ודאגה). עס זענען דא מענטשן וואס האבן שטענדיג מורא פון אלע מיני פורעניות, פון קרענק, פון מלחמות, פון שלעכטע מענטשן, און זייער גאנץ לעבן זענען זיי פול מיט פחדים און דאגות שונות, אויב חלילה עס וועט פאסירן אזאן מעשה, אדער גאר אזאן מעשה. טייל האבן שוין מורא ארויסצוגיין פון שטוב רח"ל. דאס איז זייער נישט קיין גוטע הנהגה.

די גמרא (ברכות ס ע"א) דערציילט, אז א תלמיד איז אמאל נאכגעגאנגען רבי ישמעאל ברבי יוסי אויפן מארק פון ירושלים. האט רבי ישמעאל באמערקט אז עס האט געכאפט פארן תלמיד א פחד, האט ער איהם געזאגט אז דאס איז א סימן אז ער איז א בעל עבירה, ווייל עס שטייט (ישעיה לג, יד) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים. האט דער תלמיד געפרעגט: עס שטייט דאך אבער (משלי כח, יד) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד? האט ער איהם געענטפערט אז דארטן רעדט זיך פון דברי תורה, אז ער האט מורא ער גייט פארגעסן די דברי תורה.

דאס הייסט, א מענטש דארף זיך נישט זארגן פון קיין שום זאך, נאר אויף דברי תורה, ער זאל זיי מקיים זיין בשלימות.

און דאס אז א מענטש האט מורא פון יעדע זאך, קומט פון דעם וואס ער איז א קליינע מאמין. ווען א מענטש וואלט געגלייבט מיט אן אמונה שלימה אז אלעס קומט פונעם אייבערשטן, און אז א מענטש צוקלאפט זיך נישט מיט זיין פינגער דא אונטן אויב מען רופט עס נישט אויס קודם אין הימל (חולין ז ע"ב), וואס האט ער זיך צו שרעקן? אויב עס איז ח"ו נגזר געוואורן אויף איהם,

אִין אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד ה' (משלי כא, ל), און אויב עס איז נישט נגזר געווארן, האט ער נישט פון וואס מורא צו האבן.

א מענטש דארף מורא האבן נאר פונעם אייבערשטן, טאמער וועט ער ח"ו עובר זיין אויף אן עבירה אדער נישט מקיים זיין א מצוה ווי עס דארף צו זיין, און אויסער דעם האט ער זיך נישט גארנישט וואס צו שרעקן.

אמת, מען דארף זיך היטן אז מען זאל נישט געשעדיגט ווערן בגוף ובממון חלילה, אבער דאס איז נאר מדין השתדלות, מען זאל טוהן וואס מען קען. אבער פאר פחדים און דאגות איז נישטא קיין מקום.

און מיט דעם קען מען פארשטיין, אז דעם שטארקן בטחון וואס שמעון און לוי האבן געהאט, איז דאס וואס זיי האבן מקבל געווען פון זייער פאטער יעקב אבינו. אין אנהייב פון די פרשה שטייט (בראשית לב, יד) וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לְעֵשָׂו אָחִיו. לכאורה דארף מען פארשטיין, פארוואס דארפן מיר וויסן אז יעקב אבינו האט דארט געזעכטיגט יענע נאכט? און די קשיא ווערט נאך שטערקער, ווייל דער פסוק זאגט עס נאכאמאל (שם, כב) וַתַּעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל פָּנָיו וְהוּא לָן בַּלַּיְלָה הַהוּא בַּמַּחֲנֶה.

שרייבט דער אברבנאל (שם), אז די תורה וויל אונז מודיע זיין דעם בטחון פון יעקב אבינו. אז ער איז נישט אנטלאפן, און ער האט זיך נישט באהאלטן אין א פארשלאסענע שטאט, נאר וויבאלד ער האט זיך פארלאזט אויף זיין באשעפער, האט ער דארט געקענט נעכטיגן יענע נאכט, אפילו ווען עשו איז געווען נאנט צו אים, און ער האט נישט מורא געהאט פון אים.

דאס הייסט, יעקב אבינו האט געקענט שלאפן יענע נאכט מיט מנוחת הנפש, רואיג און געלאסן. עס איז דאך קלאר פאר יעדער בר דעת, אז ווער עס איז פארזארגט און דערשראקן קען נישט איינשלאפן. אבער ווער עס פארלאזט זיך אויפן אייבערשטן, זיין הארץ איז זיכער ביי זיך, און זיין נפש איז רואיג אן קיין שום דאגה, און אפילו אינעם שווערסטן מצב איז ער נישט צעטומלט, נאר ער בלייבט מיושב, ווי עס שטייט (משלי ג, כד) וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ.

רואיג אויך אין אן עת צרה!

אזוי געפונען מיר אויך ביי יונה הנביא, וועו ער איז ארויף אויף די שיף צו אנטלויפן קיין תרשיש (יונה א, ד-ה): וַה' הֵטִיל רוּחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר. וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל אֱלֹקָיו וַיָּטִלוּ אֶת הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל הַיָּם לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם, וְיוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַם.

לכאורה איז דאך שווער צוויי זאכן. ערשטנס, וואס וויל אונז דער פסוק לערנען מיט דעם וואס יונה האט זיך געלייגט און איז איינגעשלאפן? און צווייטנס, ווי איז מעגליך אז אין אזא גרויסע סכנה, וועו די שיף האלט ביים צעבראכן וועו און אלע ציטערן פון פחד, האט יונה געפונען די רואיגקייט זיך צו לייגן, און ער איז נאך איינגעשלאפן אויך?

שטייט אין ספר דרכי נועם (חלק א, עמוד קע), אז טאקע דאס וויל אונז דער פסוק לערנען: ווי גרויס עס איז געווען דער בטחון פון יונה הנביא. אפילו אין א צייט פון שטורעם און בהלה, וועו די כוואליעס הייבן זיך ביזן הימל און פאלן אראפ ביזן תהום, און ווילן איינשלינגען יעדער זאך וואס ריקט זיך, איז ער געווען אזוי רואיג, אז ער האט זיך געקענט לייגן שלאפן ווי א מענטש וואס האט נישט קיין שום דאגה, און גאר איינשלאפן.

אפילו א רשע וואס איז בוטח איז זוכה צו א ישועה

דא דארף מען זיך אבער אפשטעלן און פרעגן: איז עס טאקע אזוי, אז יעדער איד, אין וועלכן רוחניות'דיגן מצב ער זאל נאר זיין, האט די זכיה, אז אויב ער פארלאזט זיך אויפן אייבערשטן וועו ער אפגעהיטן פון יעדן צער און שאדן, און ער דארף נישט מורא האבן אז שמא יגרום החטא (עיין ברכות ד ע"א)? מן הדין דארף ער דאך נענש ווערן פאר זיינע עבירות חלילה, איז אויך, ווי אזוי קען ער זוכה זיין צו אזא גרויסע שמירה נאר וויל ער איז בוטח אינעם אייבערשטן?

דער ענטפער איז, אז יא, אזוי איז עס. חז"ל זאגן (ילקוט שמעוני תהלים, רמז תשיט) אויף דעם פסוק (תהלים לב, י) רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: "אפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו". דאס הייסט, ווער עס איז בוטח אינעם אייבערשטן, כאטש ער איז א רשע און עס קומט איהם אן עונש אדער יסורים, פונדעסטוועניגן, וויבאלד ער פארלאזט זיך אויפן אייבערשטן, רינגלט איהם ארום דעם אייבערשטנ'ס חסד.

די גדולי הדורות האבן טאקע געוויזן דעם וועג פאר זייערע תלמידים. רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל האט געשריבן צו זיין זוהן רבי אריה זצ"ל, בשם זיין רבי'ן רבי זונדל סאלאנטער זצ"ל: וואדף ארויף אלעס אויפן אייבערשטן, זאלסט נישט קארגן און זאלסט דיך גארנישט זארגן. וויל דאס איז די סגולה פון בטחון: דער אייבערשטער טוט דעם רצון פון א מענטש וואס פארלאזט זיך אויף איהם מיטן גאנצן הארץ, און ער גיבט איהם אלעס וואס ער דארף, אין יעדן ארט און אין יעדע צייט, אפילו ער איז נישט קיין צדיק, ווי עס שטייט וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ. דער אייבערשטער האט אסאך שלוחים.

נישט בזכות, נאר א מתנת חנם!

דעם זעלבן יסוד זעהן מיר ביי אברהם אבינו. וועו דער אייבערשטער האט איהם צוגעזאגט אז ער וועט האבן א זוהן וואס וועט איהם ירש'ענען, זאגט די תורה אויף איהם עדות (בראשית טו, ו) וְהֶאֱמִן בַּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה, און רש"י (שם) זאגט, אז דער אייבערשטער האט איהם פאררעכנט די אמונה פאר א זכות און א צדקה.

לכאורה איז דאס א גרויסע פלא. אברהם אבינו האט דאך דערקענט זיין באשעפער שוין צו דריי יאר (נדרים לב ע"א), און ער האט קיינמאל נישט מהרהר געווען אויף דעם אייבערשטנ'ס הנהגה. קען דען זיין אז ער זאל נישט גליבן?

די קשיא פרעגט שוין דער רמב"ן (שם): איך פארשטיי נישט וואס איז דער זכות, פארוואס זאל ער נישט גלייבן אינעם עטרייען באשעפער, ער איז דאך אליין א נביא!? און וועו עס איז באגליבט צו שחט'ן זיין איינציגן באליבטן זוהן אויפן באפעהל פונעם אייבערשטן, פארוואס זאל ער נישט גלייבן דעם באשעפער אויף א בשורה טובה?

ענטפערט דער רמב"ן, אז אברהם אבינו האט געגליבט אז דער אייבערשטער וועט איהם סיי ווי געבן קינדער, מיט דעם אייבערשטנ'ס צדקה, און נישט אין זכות פון זיין אייגענע צדקות און אלס שכר, כאטש דער אייבערשטער האט איהם געזאגט שְׁכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד.

כדי צו פארשטיין דעם רמב"ן'ס הייליגע וועו ערטער, וועלן מיר מקדים זיין וואס דער גר"א (געבראנגט אין סידור הגר"א, סדר הבדלה) איז מסביר אויף וואס מיר זאגן אין נשמת: "עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ. וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ לָנֶצַח".

ער איז עס מסביר מיט א משל. א מענטש האט געבאראגט פון זיין חבר טויזנט רענדלעך, און זיי האבן אפגעמאכט אז ער וועט עס נישט צוריקצאלן אויף איין מאל, נאר במהלך צעהן חדשים, יעדן חודש הונדערט רענדלעך. דער לווה האט געהאלטן וואדט, און יעדן חודש האט ער אריינגעשטעקט א קאנווערט מיט הונדערט רענדלעך אונטער די טיר פונעם מלווה, ביזן צעהנטן חודש, וועו ער האט געענדיגט באצאלן דעם גאנצן חוב.

פארשטייט זיך, אז פון יענעם חודש און ווייטער וואדט שוין נישט דער מלווה צו טרעפן געלט אונטער זיין טיר. ער ווייסט דאך אז ביז היינט האט ער באקומען נאר וואס עס קומט איהם, און פון היינט און ווייטער קומט איהם גארנישט.

אנדערש איז אבער ביי צדקה. אן ארימאן וואס טרעפט יעדן חודש הונדערט רענדלעך אונטער זיין טיר, און ער ווייסט אז א גוט הארציגער נדבן האט עס דארט אוועקגעלייגט כדי איהם צו שטיצן בצנעה, וועט קיינמאל נישט אויפהערן ארויסצוקוקן אויף די נדבה. ער ווייסט דאך אז אויך ביז היינט האט ער נישט באקומען עפעס וואס קומט איהם, נאר א נדבת לב, איז פארוואס זאל עס זיך אפשטעלן?

דאס זעלבע איז מיט די חסדים און טובות וואס א מענטש באקומט פונעם אייבערשטן. אויב א מענטש מיינט אז אלעס קומט איהם אין זכות פון זיינע גוטע מעשים, האט ער טאקע וואס מורא צו האבן, אז אין טאג וועלן זיך די טובות אפשטעלן, ווייל וועו זיינע זכותים וועלן זיך ענדיגן, וועלן זיך מיט זיי ענדיגן אויך די טובות.

אבער א מענטש וואס ווייסט און פארשטייט, אז אלעס וואס דער אייבערשטער טוט מיט איהם איז נישט מער ווי א מתנת חנם פון הימל, נאר מרוב רחמיו וחסדיו יתברך, ווי עס שטייט (איוב מא, ג) מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם, דער האט נישט וואס מורא צו האבן אז דער אייבערשטער וועט אויפהערן איהם צו געבן וואס ער דארף. ווייל וויבאלד דעם אייבערשטנ'ס חסד און גוטסקייט האט נישט קיין שום גרעניץ, איז נישטא קיין שום סיבה אז די טובה זאל זיך אפשטעלן.

און דאס זאגן מיר: "עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ", אלעס וואס מיר האבן געהאט ביז יעצט איז געווען נאר מיט רחמים און חסדים, און דעריבער האפן מיר אויף וויייטער, "וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ לָנֶצַח", אז דער אייבערשטער וועט אונז ווייטער משפיע זיין פון זיינע חסדים אויף אייביג.

מיט דעם פארשטייען מיר דעם רמב"ן: אברהם אבינו האט געגליבט אז דער אייבערשטער וועט איהם געבן קינדער נישט אלס שכר, נאר מיט דעם אייבערשטנ'ס חסד, אלס א מתנת חנם. דעריבער האט ער גארנישט מורא געהאבט אז די הבטחה קען בטל ווערן צוליב א חטא אדער צוליב ווייניג זכותים, נאר ער איז געווען זיכער בשלימות אין דעם אייבערשטנ'ס ישועה. און דאס איז די גרויסע מעלה פון אמונה און בטחון, וואס אויף דעם זאגט די תורה עדות: וְהֶאֱמִן בַּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה.